

Tworkowska, Irena Bogumiła

Życie muzyczne środowiska ostrołęckiego w latach 1945-1986

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 6, 176-185

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ŻYCIE MUZYCZNE ŚRODOWISKA OSTROŁĘCKIEGO W LATACH 1945 – 1986

Po latach wojny z wielkim trudem zaczęła Ostrołęka dźwigać się z ruin. Bardzo powoli, lecz skutecznie, organizowało się życie społeczeństwa. Wraz z rozwojem miasta następował rozwój przemysłu, co spowodowało przybycie do Ostrołęki ludności z okolicznych wsi i miasteczek a także innych sąsiednich regionów. Rozwój przemysłu był przyczyną, która spowodowała konieczność organizowania życia kulturalnego w coraz to liczniejszym skupieniu mieszkańców. W tym też czasie miasto zaczęło się rozrastać. Ponieważ wśród ludności napływowej znaleźli się ludzie w różny sposób związani z muzyką powstawały pomysły na organizowanie pierwszych zespołów, co z kolei wskazywało na konieczność budowania i organizowania różnych, służących tym zamysłom – instytucji.

Jedną z nich był powstały w owym czasie Powiatowy Dom Kultury, który pozwalał na rozszerzenie możliwości działania ludzi zainteresowanych kulturą muzyczną – i nie tylko. Z inicjatywy prezesa straży pożarnej Bolesława Borowskiego zorganizowano orkiestrę dętą, której kapelmistrzem został Stanisław Tyrolski.¹ Orkiestra ta dawała występy dla potrzeb miasta, ale grała również na zabawach wiejskich. Do orkiestry przyjmowano chętnych do nauki gry na instrumentach dętych. Wiele osób korzystało z tego, gdyż nauka była bezpłatna.

W tym samym czasie zaczęli rozwijać swoją działalność na polu kultury muzycznej ludzie związani z oświatą. Najczęściej byli to nauczyciele. Jednym z nich był nauczyciel wychowania muzycznego po studium nauczycielskim – Wiesław Marzewski. Prowadził on pożyteczną działalność muzyczną. Taką działalność rozpoczęło zorganizowane Liceum Pedagogiczne, lecz ograniczała się ona do występów okolicznościowych. Napływowa ludność wiejska przeniosła folklor do miasta, co spowodowało, że miasto zaczęło żyć folklorem. Tu folklor, dzięki zaangażowaniu wielu działaczy, został jakby okiełnany. Zebrano i zaczęto rozślawiać, urzekający swoją prostotą i melodyjnością, folklor kurpiowski; początkowo w pobliskich miastach i regionach, a potem w całym kraju.

Powojenna Ostrołęka zmieniła zupełnie swoje oblicze. Rozrosła się. Powstawały nowe duże zakłady, między innymi elektrociepłownia, fabryka celulozy, szkoły, biblioteki, Historyczne Muzeum Ziemi Kurpiowskiej oraz inne mniejsze ośrodki. W związku z tym rozrastać się zaczęło budownictwo mieszkaniowe. Nadal przybywała ludność, która tu otrzymywała pracę oraz mieszkania. Ostrołęka stała się jakby sercem Kurpiowszczyzny. Tu też, wokół niej, skupiło się wszelkie życie kulturalne. Nowopowstałe zespoły zaczęły wyjeżdżać ze swoimi programami do innych miast. Natomiast do Ostrołęki przybywały ze swoimi programami inne zespoły – wymiennie. Można by rzec, iż życie kulturalne rozwijało się bardzo powoli, lecz sukcesywnie. Znalazło się bowiem wielu działaczy „zapaleńców”, którzy pokonywali szereg trudności i dążyli do tego, aby życie kulturalne ich miasta ciągle się rozwijało. Chętnych natomiast nie brakowało, gdyż przybywający do

miasta do pracy byli ludźmi młodymi, z ambicjami. Mimi, iż warunki pracy tworzących się zespołów były jeszcze bardzo ciężkie, to jednak działały one i rozwijały się pod kierunkiem oddanych im ludzi.

W roku 1952 zawiązany został przy Powiatowym Domu Kultury zespół muzyczny, zainicjowany przez Bogusława Bakalę – instruktora kulturalno-oświatowego.² Z czasem zespół ten przekształcił się w ludowy zespół pieśni i tańca, któremu pomocą służył Kazimierz Czachowski – muzyk zatrudniony w elektrociepłowni. W późniejszym życiu zespołu pojawiła się nowa nauczycielka – kierowniczką, specjalistką od wychowania muzycznego, która opiekowała się zespołem do 1965 r. W programie „Suita Kurpiowska” zespół prezentował bogaty folklor. Biorąc udział w różnych eliminacjach, zorganizowanych przez Powiatowy Dom Kultury, zdobywał dobre miejsca i bywał typowany na eliminacje wojewódzkie.³

Ciekawą imprezą kulturalną, powstałą w 1956 r., był zorganizowany przez Powiatowy Dom Kultury „Tydzień Kultury Kurpiowskiej”. Odbył się on w miesiącu czerwcu i taką czerwcową tradycją już pozostał.⁴ W tymże roku oddano do użytku Powiatowego Domu Kultury salę widowiskową na 130 miejsc.⁵ W lutym 1956 r. zorganizowane zostało Ognisko Muzyczne i nauka tańca. Nie trwały one jednak długo – zostały rozwiązane. W 1960 r. powstało nowe Ognisko Muzyczne w Powiatowym Domu Kultury, lecz podlegało ono Wydziałowi Kultury i Sztuki w Warszawie, a potem Warszawskiemu Towarzystwu Muzycznemu.⁶

Rok 1962 przyniósł nowe zmiany, gdyż została ukończona budowa Zakładowego Domu Kultury przy Zakładach Celulozowych w Wojciechowicach – dzielnicy Ostrołęki, przy którym w kwietniu znalazło lokum, powstałe dwa lata wcześniej, Ognisko Muzyczne.⁷ W tym nowym budynku dzieci miały lepsze warunki nauki i mogły korzystać z instrumentów w celu ćwiczeń.

Również w początkach lat sześćdziesiątych rozpoczyna swoją działalność muzyczną i pedagogiczną Jan Górzyński – przybyły z Płocka, osiedlony w Ostrołęce w 1959 r. Pracę podjął w Liceum Pedagogicznym jako nauczyciel muzyki. Trzy miesiące intensywnej pracy z zespołem, który powiększył, zaowocowały występami dla miasta i powiatu. W występach brał udział chór trygłosowy, śpiewający a cappella oraz zespół muzyczny. Obok chóru wystąpił też zespół tancerzy, który prowadziła nauczycielka wychowania fizycznego w Liceum Pedagogicznym Jadwiga Eska. Po roku mozolnej pracy zespół i chór zaczęły odgrywać dominującą rolę w życiu kulturalnym miasta. Były jakby jego wizytówką. Po połączeniu obu powstał „Zespół Pieśni i Tańca” Liceum Pedagogicznego w Ostrołęce, który dawał koncerty między innymi w Warszawie, Siedlcach, Żyrardowie i Mińsku – za co uzyskał szereg nagród kuratorskich, ministerialnych oraz pochlebne artykuły w prasie.⁸ Nagrywał też w Polskim Radio oraz wystąpił na zjeździe młodzieży w Warszawie 22 lipca 1964 r. z okazji dwudziestolecia Polski Ludowej.⁹ Z czasem zespół osiągnął wysoki poziom artystyczny, o czym świadczy m.in. wypowiedź Jana Szyreckiego – dyrektora chóru Politechniki Szczecińskiej, z której można się dowiedzieć, że zespół był doskonale przygotowany, zdyscyplinowany, artystycznie miał bardzo dobre brzmienie i technikę wykonawczą oraz dużą kulturę muzyczną.¹⁰ Oczywiście, wszystko to było zasługą Jana Górzyńskiego – niestrudzonego nauczyciela muzyki.

W następnych latach, za przykładem Liceum Pedagogicznego, zaczęły muzykować inne szkoły średnie. I tak w Technikum Elektrycznym oraz w Technikum Przemysłu Papierniczego powstały zespoły muzyczne. Jeden z nich, pod kierunkiem Janusza Złotkowskiego, dopracował się drugiego miejsca na ogólnopolskim festiwalu muzyki młodzieżowej w 1967 r.¹¹ W Technikum Elektrycznym istniał też przez kilka lat dobry zespół taneczny prowadzony przez Romana Chelchowskiego. Działał również dziecięcy

zespół baletowy, występując na imprezach organizowanych przez Zakładowy Dom Kultury. W latach 1965–1969 istniał przy Zakładowym Domu Kultury trzydziestoosobowy dziecięcy zespół muzyczny, którym kierowała Jadwiga Mróz, a następnie Mirosław Krukowski. Pracowały też zespoły instrumentalno-wokalne, lecz ze zmiennym szczęściem, gdyż częsta zmiana członków zespołu na skutek braku odpowiedniego sprzętu muzycznego nie pozwoliła na ciągłą i systematyczną pracę. Jednak pomimo tych trudności zespoły te wielokrotnie reprezentowały Zakładowy Dom Kultury na festiwalach muzycznych, otrzymując wyróżnienia.¹²

Przy Powiatowym Domu Kultury zaczął odradzać się Zespół Pieśni i Tańca. Był rok 1966, kiedy Henryk Cwintal – nauczyciel muzyki, przejął zespół po Jadwidze Andrzejewskiej, która odeszła na emeryturę. Teraz zespół przeszedł pod patronat Ostrołęckich Zakładów Celulozowo-Papierniczych pracując z Zakładowym Domem Kultury, gdzie miał bardzo dobre warunki do zajęć. Zaoowocowało to już na III Festiwalu Zespołów Regionalnych w Jeleniej Górze w 1968 r., gdzie otrzymał wyróżnienie, natomiast solistka Maria Michalska otrzymała nagrodę indywidualną za przyspiewki ludowe. Odtąd Zespół Pieśni i Tańca „Kurpie” rozwijał się, zdobywał laury i zrealizował też płytę długogrającą.¹³

Od 1964 r. działał zespół wokalny-muzyczny przy Związku Nauczycielstwa Polskiego, prowadzony przez wspomnianego wcześniej Jana Górzyńskiego, który pracując przez szereg lat na rzecz społeczeństwa ostrołęckiego, rozwijał zespół, który w roku 1975 na przeglądzie zespołów nauczycielskich w Warszawie zajął I miejsce.¹⁴

W tychże latach nastąpił rozwój amatorskich zespołów gitarowych. Ostrołęckie zakłady pracy, dużym kosztem, kupowały sprzęt muzyczny oraz aparaturę nagłaśniającą i próbowały tworzyć zespoły. Lecz były to zespoły zbyt słabe, nie mające odpowiedniej fachowej opieki, dlatego też, krótko trwały. Jedynie dłużej działały zespół „Angaż”, powstały przy Domu Kultury oraz zespół „Ad libidum”, który powstał w 1971 r. przy Cechu Rzemiosł Różnych i zdobył uznanie i został zakwalifikowany do ciekawych nagród.¹⁵

Lata siedemdziesiąte wniosły nowy element do rozwoju form życia muzycznego poprzez zawarcie umowy z Filharmonią Narodową na cykliczne koncerty dla młodzieży.¹⁶

Wraz z reformą administracyjną kraju Ostrołęka zmieniła swoje oblicze, gdyż została województwem. Powstał Wojewódzki Dom Kultury na miejscu Powiatowego Domu Kultury. Jesienią 1975 r. powstało z inicjatywy Ludowego Instytutu Muzycznego w Łodzi – Ostrołęckie Towarzystwo Muzyczne im. Grażyny Bacewiczówny z dyrektorem artystycznym – Krzysztofem Jezierskim. Rozpoczęło ono działalność od tworzenia Ognisk Muzycznych, prowadzenia zespołów muzycznych, współdziałania z towarzystwami w innych województwach. Zaczęło też tworzyć kadrę instruktorów muzycznych. Było to konieczne z uwagi na to, że formy życia muzycznego były w Ostrołęce jeszcze bardzo ubogie. Działanie Towarzystwa Muzycznego przyczyniło się do szerszego rozwoju różnych form życia muzycznego w następnych latach.

Mimo wielu trudności dziesiątego września 1977 r. rozpoczyna swoją działalność długo oczekiwana Szkoła Muzyczna I stopnia, która zaczyna kształcić młodzież i wokół której właściwie od tej pory zaczyna skupiać się życie muzyczne miasta.¹⁷ 1 stycznia 1978 r. powstaje Ostrołęcki Ośrodek Kultury, który współpracuje z Towarzystwem Kultury Teatralnej, Ostrołęckim Towarzystwem Muzycznym i Ostrołęckim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym.¹⁸ Wynikiem tej współpracy było wprowadzenie stałych dni imprezowych. Dniem muzycznym została środa. W środy muzyczne odbywały się spotkania w Klubie Melomana, koncerty „Pagartu”, prelekcje z cyklu „Rozmowy o muzyce” oraz koncerty jazzowe.

Do innych imprez, które wchodzą w skład form życia muzycznego zaliczyć należy od 1976 r. „Miodobranie Kurpiowskie” oraz Międzywojewódzki Przegląd Zespołów Regionalnych i Kapel Ludowych w Kolnie od 1977 r. W tym też roku rozpoczął swoją działalność Zespół Stylizowanej Muzyki Ludowej pod kierunkiem Witolda Krukowskiego. Repertuarem zespołu były oryginalne pieśni kurpiowskie, opracowane na dwa, trzy lub cztery głosy z akompaniamentem kapeli.

Nadal aktywnie pracował nauczycielski zespół wokально-muzyczny, który przejął po Janie Górzynskim absolwent Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej – Henryk Gadoński. Zespół uświetniał swoimi występami wszelkie imprezy na szczeblu wojewódzkim.

W 1978 r. w Ostrołęckim Towarzystwie Muzycznym powstał kwartet dęty, który działał bardzo krótko bo tylko pół roku. Niemniej jednak wystąpił na kilku imprezach zorganizowanych przez Ostrołęckie Towarzystwo Muzyczne oraz uczestniczył w wieczorach poezji i muzyki. Powstał również a właściwie się odnowił, zespół „Angaż”, który wzbogacił i uroznorodnił swój repertuar. Kierownikiem muzycznym zespołu został Andrzej Hyra. Pod jego kierunkiem pracował również zespół jazzu tradycyjnego, lecz, niestety, bardzo krótko. W dalszym ciągu pracowała orkiestra dęta przy straży pożarnej. Uświetniała ona wiele imprez organizowanych w mieście, a także poza jego terenem.

Pierwszy konkurs chórów a cappella odbył się w 1975 r. Rok później zaczęły przystępować do konkursu chóry z województwa ostrołęckiego. Początkowo wykazywały niezbyt wysoki poziom, ale w następnych latach, niektóre z nich, zdobywały już punktowane miejsca. Równoległe z konkursem chórów odbywały się coroczne przeglądy zespołów instrumentalnych i tanecznych: „Festiwal Piosenki Dziecięcej”, „Festiwal Piosenki Radzieckiej”, „Festiwal Piosenki Harcerskiej i Zuchowej”. Rolą festiwali było wyłonienie najlepszych wykonawców, zakwalifikowanie ich o szczebel wyżej oraz ewentualne kształcenie w kierunku muzycznym.

W roku 1978, przy Szkole Muzycznej, powstał zespół akordeonistów (kwintet akordeonowy) prowadzony przez Witolda Krukowskiego.¹⁹ Zespół ten uzyskał bardzo wysoki poziom, gdyż członkami jego byli wybrani uczniowie Szkoły Muzycznej. Wynikiem intensywnej pracy były odznaczenia zdobywane na różnych imprezach. Niestety, działał dosyć krótko, bo tylko sześć lat, po czym absolwenci rozjechali się do swoich zajęć i zespół przestał istnieć.

W tym czasie chociaż krótko, działał przy Szkole Muzycznej, dziecięcy zespół muzyczny (a właściwie wokально-muzyczny), który zdobywał punktowane miejsca na festiwalach.²⁰

Kiedy w 1980 r. powołano do życia Studium nauczania Początkowego rozpoczął działalność chór prowadzony przez Henryka Gadońskiego. Chór ten działa do dziś, wypracowuje coraz to nowe formy i wyższy poziom oraz prezentuje się w Ostrołęce i poza jej terenem.²¹

W roku 1983 powstał z inicjatywy Jerzego Białobrzewskiego zespół wokально-taneczny „Ostrołęka”. Zespół ten znalazł lokum w Zakładowym Domu Kultury, pracując tam i biorąc udział w corocznych festiwalach gdzie zajmuje czołowe miejsca.²²

Od kilku lat działa, przy Wojewódzkim Domu Kultury, zespół „Kolesie”, zachowując formę kapeli. Powstał on z inicjatywy Henryka Cwintala, który prowadzi również inne formy życia muzycznego. Zespół „Kolesie” zdobył w 1985 r. nagrodę publiczności na festiwalu kapel w Przemyślu.²³ Nadal działa tutaj zespół „Kurpie” a niedawno (1958 r.) został utworzony „Zespół Tańca Towarzyskiego i Nowoczesnego”. Pracują też nowo powstałe zespoły dziecięce „Bamp I” i „Bamp II”, prowadzone przez Iwonę Lutrzykowską i Elżbietę Piersę.²⁴ Dwa lata już pracuje kabaret „Tratwa”, prowadzony przez Tomasza Łączyńskiego.²⁵

Corocznie odbywają się „Dni Kultury Kurpiowskiej”. Odbywają się też co roku w listopadzie „Ostrołęckie Spotkania z Piosenką Kabaretową”. Impreza ta ma charakter festiwalowy i skupia zespoły z całego kraju. Tak szeroki zasięg ma też „Turniej Tańca o Złotą Podwiązkę”, na który przybywa wielu chętnych z różnych zakątków kraju.

W Ostrołęckim Ośrodku Kultury, nazywanym obecnie „Oczkiem”, w dalszym ciągu pracuje harcerski zespół wokalny „Arka”, prowadzony przez Józefa Orłowskiego. Nadal prowadzi się tu działanie, już rozszerzone, w zakresie wystawiania koncertów cyklicznych dla szkół, pod nazwą „Bawimy się w muzykę”. Koncerty te obsługują artyści scen Warszawskich.

Od niedawna działa przy Państwowym Domu Dziecka orkiestra dęta, prowadzona przez Stanisława Tyrolskiego. Ta nowo powstała orkiestra nie ma jeszcze osiągnięć, lecz wzbogaca życie muzyczne środowiska i wprowadza pewien element estetyczny oraz wychowawczy do pracy w Domu Dziecka.

Przy Szkołach Zawodowych nr 1 i 2 utworzono, dla własnych potrzeb, zespoły młodzieżowe, pracujące pod kierunkiem Tadeusza Kowalewskiego.

W dalszym ciągu pracuje orkiestra dęta przy straży pożarnej, prowadzona teraz przez Władysława Brożynę, świetnego muzyka i nauczyciela Szkoły Muzycznej. Orkiestrę tą można usłyszeć podczas większych uroczystości w mieście.

W Szkole Muzycznej istnieje uczniowski zespół muzyczny, którym kieruje dyrektor – Zbigniew Gołąb. Zespół przedstawia swoje programy na koncertach środowiskowych.

Przedszkola są miejscem, gdzie przygotowuje się dzieci do pracy w zespołach tanecznych poprzez regularne zajęcia rytmiczne.

Jesienią 1985 r. powstały, przy Ostrołęckim Towarzystwie Muzycznym, dwa duety akordeonowe prowadzone przez Witolda Krukowskiego. Przygotowały one program, który zaprezentowały wiosną 1987 r. na uroczystościach środowiskowych.

W całym ukazanym tu okresie, zwraca uwagę fakt, że początkowo formy życia muzycznego, środowiska ostrołęckiego były ubogie. Z czasem, po wielu próbach i pewnych doświadczeniach, formy muzyczne rozwijały się i wzbogacały. Dlatego niektóre z nich trwają do dzisiaj.

ROZWÓJ FORM ŻYCIA MUZYCZNEGO W OŚRODKACH KULTURY

Ośrodki kultury zaoferowały nowe, inne warunki pracy nauczycielom, instruktorom i zespołom. Inną gaźę, inny czas pracy a na dodatek na pewno lepsze warunki lokalowe do prowadzenia zajęć.

W początkowych latach powojennych, gdy nie było jeszcze domu kultury z prawdziwego zdarzenia, tylko kilka pomieszczeń zaadaptowanych, nie było możliwości pracy z wieloma zespołami. Rozwój form życia muzycznego był nikły, gdyż młodzież zniechęcała się zmianą czasu zajęć, częstą zmianą instruktorów, brakiem wyposażenia. Mała ilość ludzi wykształconych muzycznie powodowała fluktuację, gdy mieli oni do wyboru atrakcyjniejszą pracę. Tak też instytucje „podkraśniały” sobie ludzi, oferując im lepszą płacę, pracę czy też mieszkanie. A był to przecież okres rozwoju całego miasta. Wszyscy zaczęli dążyć do tego, aby w ich mieście coś się działo. W tym czasie jedynym ośrodkiem kultury był Powiatowy Dom Kultury. Za mało jednak jak na takie miasto. Dlatego też nowa fabryka celulozy sfinansowała budowę Zakładowego Domu Kultury. On też przejął do siebie zespoły i większość spraw, które nie mieściły się w Powiatowym Domu Kultury. Tu znalazł miejsce zespół „Kurpie”, który z powodu braku warunków oraz – okresowo – opiekuna, pracował z dużymi przerwami. Tutaj zaczęły rozwijać się inne formy życia

muzycznego, chociaż brak muzyków był w dalszym ciągu bolączką. Poza tym były tu większe możliwości na zakup sprzętu, strojów, gdyż największy zakład w Ostrołęce dofinansowywał swój Dom Kultury.

Bardzo powoli, w miarę jak powstawały potrzeby, rodziły się inne ośrodki kultury. I tak powstały: Ostrołęckie Towarzystwo Muzyczne, następnie Ostrołęcki Ośrodek Kultury. Te dwa ośrodki zaczęły rozwijać kolejne formy życia muzycznego oraz współpracować ze sobą. Na skutek rywalizacji we wszelkiego rodzaju konkursach i festiwalach zaczęły się wyłaniać coraz lepsze formy życia muzycznego, którym poświęcano coraz więcej uwagi. Wprowadzono też zupełnie nowe formy, takie, jak koncerty dla młodzieży, gdyż stwierdzono, że środowisko interesuje się taką formą rozrywki.

ROZWÓJ FORM ŻYCIA MUZYCZNEGO W ZAKŁADACH PRACY

Zakłady pracy to zupełnie odmienne warunki dla tworzenia się form życia muzycznego. Wywodzą się one z potrzeb środowiskowych zakładu. Często zdarza się, że powstaje zespół i jest prowadzony przez osobę nie posiadającą kwalifikacji. W takiej sytuacji zespół nie ma szans na dłuższe przetrwanie, bo brak znajomości tajników muzycznych nie pozwala na jego rozwój. W historii rozwoju form życia muzycznego naszego miasta miały miejsce przypadki, gdzie założycielem zespołu i jego opiekunem był człowiek z wykształceniem muzycznym, lecz równocześnie był pracownikiem innego zakładu. Dlatego tylko w nielicznych przypadkach utrzymał się taki zespół.

W zakładzie zespoły to jedyne formy życia muzycznego, powstałe w ostrołęckich zakładach pracy. Zadaniem ich jest obsłużenie wszelkich zakładowych uroczystości oraz zabaw organizowanych z okazji świąt. Niektóre z nich obsługują okoliczne zabawy. A te, które mają fachową opiekę, uświetniają uroczystości środowiskowe. Przykładem tu może być orkiestra dęta przy straży pożarnej.

Poza tym zakłady pracy dbają o swoich podopiecznych, finansują ich potrzeby. Dlatego też niejednokrotnie zespoły dysponują pierwszorzędnym sprzętem. Wszystkie te czynniki wpływają na regenerację podupadających zespołów, gdyż kusi drogi sprzęt i możliwość muzykowania dla tych, którzy to lubią.

WARUNKI ROZWOJU FORM MUZYCZNYCH I ICH PROBLEMATYKA

Ostrołęka, mimo swej kilkusetletniej historii, nie ma w zasadzie większych tradycji muzycznych. Kilkakrotnie burzona i palona, leżąca na przecięciu ważnych traktów, zawsze spełniała większą rolę jako ośrodek rzemiosła i kupiectwa, niż jako centrum kulturalne.

Początek dwudziestego wieku zastaje teren Ostrołęki i powiatu zajęty walkami o wyzwolenie narodowe i społeczne. Znalazło to oddźwięk w życiu kulturalnym miasta. Było ono bardzo ubogie. Niemniej jednak działało Towarzystwo Kulturalne „Lutnia”, przy którym znalazły lokum, polska biblioteka i czytelnia. Działał w Ostrołęce również polski teatr. W tym okresie stacjonowały w mieście trzy pułki wojska, które posiadały orkiestry dęte. Działalność tych orkiestr miała duży wpływ na ambicje mieszkańców. Zaczęły powstawać takie orkiestry przy różnych instytucjach miejskich. Orkiestry dęte stały się od tamtych czasów wizytówką i tradycją naszego miasta.

W okresie międzywojennym zaznaczył się związek kultury muzycznej z odrodzoną oświatą polską oraz z funkcjonowaniem wojska polskiego. Druga wojna światowa całkowicie przerwała działalność muzyczną w mieście. Pierwsze lata po wyzwoleniu również nie sprzyjały rozwojowi jakichkolwiek form życia muzycznego.

Z rozwojem przemysłu było związane przybywanie do Ostrołęki rdzennej ludności kurpiowskiej, jej stopniowe osiedlanie się, z czego wynika jej wielki wpływ na środowisko oraz specyficzny rozwój kultury wiejskiej przeniesionej na teren miasta. Stąd kultura kurpiowska, tak w pieśni, jak i w zwyczajach, stała się o wiele bliższa mieszkańcom Ostrołęki. I tak miasto zaczęło żyć folklorem. Powstały różne zespoły ludowe, organizowano coroczne przeglądy folklorystyczne.

Rozpatrując życie muzyczne Ostrołęki powojennej trzeba zwrócić uwagę na problemy, które uniemożliwiają jego ciągły rozwój. Do nich należy baza lokalowa, przeznaczona na działalność kulturalną, której brak zaznacza się przez szereg lat powojennych. Rozwój bazy lokalowej następował bardzo wolno, z oporami, przez szereg długich lat, co z kolei decydowało o przedstawionym wcześniej rozwoju życia muzycznego miasta. A także uzależniało zróżnicowanie jego form. Zauważyć można, że w okresie, gdy Powiatowy Dom Kultury prowadził działalność w prywatnym budynku, zupełnie nie nadającym się do działalności kulturalnej, formy życia muzycznego były bardzo ubogie, było ich niewiele, i nie zaspokajały potrzeb mieszkańców. Sytuację poprawiły placówki oświatowe, ale tu zmienny był charakter form życia muzycznego, bo też zmieniali się ludzie, tworzący te formy, jak również uczestnicy. A byli to najczęściej nauczyciele i ich uczniowie. Mimo wszystko daje się zauważyć pewien rozwój form życia muzycznego, choć powolny.

Z czasem rolę placówki kulturalnej przejęły zorganizowane Forty Bema, gdzie była scena i gdzie jednorazowo mogło się zmieścić kilka tysięcy widzów. Dalszy rozwój miasta powoduje, że w następnych latach powstają zakłady przemysłowe a z nimi Zakładowy Dom Kultury z prawdziwego zdarzenia, co rozwiązało w pewnym stopniu problem bazy lokalowej, lecz tylko na pewien okres czasu.

Ciągły przyływ ludności wymagał zwiększenia liczby ośrodków kulturalnych, w związku z koniecznością rozwoju większej ilości form życia muzycznego. Dlatego w 1978 r. oddano do użytku Ostrołęcki Ośrodek Kultury z salą kameralną na pięćdziesiąt osób. To tylko kropla w morzu ówczesnych potrzeb. Jakże małą okazała się ta sala, gdy Ostrołęckie Towarzystwo Muzyczne zaczęło popularyzować muzykę poważną. Frekwencja przewyższała możliwości sali.

O warunkach, w jakich mieści się Szkoła Muzyczna pierwszego, a dziś już drugiego stopnia, mówi się, że są więcej niż okropne. Szkoła ta, można powiedzieć, gnieździ się a nie mieści w kilku zaadaptowanych salkach, małych i zupełnie nie przystosowanych do spełniania swoich funkcji. Lecz, aby istniała, i aby mieszkańcy województwa mogli z niej korzystać, musi w takich warunkach trwać.

Z biegiem lat zauważa się coraz większy niedostatek placówek kulturalnych. Jedyny Dom Kultury, w którym sala widowiskowa zajęta jest w soboty i niedziele przez kino, to stanowczo za mało. Patrząc na warunki, w jakich pracują ludzie parający się kulturą, należy stwierdzić, że robią dużo dobrego dla naszego miasta, gdyż od okresu wojny rozwinęło się i przetrwało, bardzo dużo form życia muzycznego. Dziwić natomiast może fakt, że właśnie to wszystko dzieje się w tak trudnych warunkach lokalowych, które są bazą w tej dziedzinie. Brak dobrych warunków lokalowych przekreśla jakkolwiek rozwój dobrych form życia muzycznego i dobrej działalności muzycznej. Między innymi, dlatego bardzo krótko działają zawiązujące się zespoły młodzieżowe. Niechętni są do pracy również nauczyciele – muzycy.

Obok braku bazy lokalowej, która jest najważniejszym problemem, dużym problemem jest brak odpowiedniej kadry. Są szkoły, w których brakuje nauczycieli wychowania muzycznego. Zdarza się, że muzyki uczy absolwent Akademii Wychowania Fizycznego. Nie potrzeba specjalnego przygotowania, aby stwierdzić, że taki człowiek, bez żadnego przygotowania kierunkowego, może nie przyniesie wielkiej szkody, ale też wiele nie nauczy. Mimo najlepszych chęci.

Innym problemem jest brak odpowiedniego sprzętu, czy też brak możliwości zakupu tego sprzętu. W sytuacji, gdy część młodzieży posiada taki sprzęt w domach problem staje się po prostu śmiesznym. Zjawisko to, niepokojące i coraz powszechniejsze, powoduje brak u młodzieży chęci do wspólnego muzykowania pod kierunkiem doświadczonego muzyka. Natomiast młodzież kończąca szkołę muzyczną opuszcza miasto, korzystając z lepszych ofert. Tym samym tracimy młodych ludzi, którzy z czasem mogliby zastąpić starą kadrę.

Przeglądając cały okres rozwoju form życia muzycznego w Ostrołęce można wyciągnąć pewne wnioski. Otóż jest to miasto niewielkie, ale już dość dobrze rozwinięte. Ludzi wykształconych muzycznie niewiele, społeczników coraz mniej. Dlatego zapewne brak tych, którzy pomogliby podtrzymać to, co zostaje przez kogoś rozpoczęte. Jednostki nie mają tak zwanej siły przebicia i odchodzą tam, gdzie jest łatwiej i wygodniej. Jest kilka form życia muzycznego, które przetrwały do dzisiaj, ale są zbyt mało eksponowane. Brak właściwej informacji, mała ilość plakatów, powoduje, że wiele osób zainteresowanych nie ma rozeznania w programach. Wyczuwa się brak kierowania sprawami kultury. A naprawdę szkoda, gdyż miasto liczy sporo mieszkańców i formy życia muzycznego mogłyby rozwijać się dosyć prężnie. Wiadomo bowiem, że wiele imprez, powstałych w zamysłach co aktywniejszych ludzi, gasło w zarodku z powodu napotykaných trudności. Mogły by to być imprezy stałe.

UWAGI KOŃCOWE

Muzyka ma ogromny wpływ na wychowanie człowieka wrażliwego i twórczego. Wypływa stąd konieczność oddziaływania na społeczeństwo przez szeroko rozwijane formy życia muzycznego.

Niniejsza praca omawia rozwój form życia muzycznego w Ostrołęce w latach 1945–1986 m.inn. w oparciu o relacje jednego z zasłużonych nauczycieli społeczników – Witolda Krukowskiego. Jego długoletni staż pracy pozwolił obiektywnie spojrzeć na problemy związane z rozwojem kultury muzycznej miasta. Witold Krukowski uczestniczył w wielu przemianach zachodzących w Ostrołęce, co sprawiło, że jego relacje są wiarygodne. Relacje te nie w pełni jednak obrazują rozwój form życia muzycznego w Ostrołęce. Pełny obraz daje połączenie relacji z różnego rodzaju dokumentami źródłowymi i literaturą, jak: kroniki, notatki prasowe itp., które okazały się bardzo cenną pomocą w pisaniu pracy. Zamierzony cel pracy, którym była próba oceny rozwoju form życia muzycznego w mieście, w odczuciu autora, został osiągnięty.

W ciągu całego, rozpatrywanego tu okresu, losy form życia muzycznego były zmienne. Niemniej jednak, powoli i systematycznie – rozwijały się. Początkowo, na skutek różnych, wspomnianych wcześniej warunków, życie muzyczne ostrołęki było bardzo ubogie. Lecz z biegiem lat, razem z rozwojem miasta, powstaniem nowych zakładów, przybywaniem ludności, stawało się coraz bogatsze, bardziej różnorodne.

Równocześnie, na skutek tych samych warunków, zauważa się przemieszczanie form życia muzycznego z jednych ośrodków do drugich. W ostatnich latach omawianych w tej

pracy nagromadziło się wiele form życia muzycznego, lecz środowisko ostrołęckie nie było w zupełności zaspokojone. Zapewne są jeszcze różne problemy i sprawy, związane z podjętym tematem, nie poruszone, którym można byłoby poświęcić uwagę.

W latach 1976–1986 różne formy życia muzycznego rozwinęły się szczególnie przy ośrodkach kultury, gdyż dysponują one wtedy dużym zasobem finansowym i stać je na dobre wyposażenie w sprzęt wysokiej jakości, stroje itp, co przyciąga ludzi z tej branży. Coraz częściej nauczyciele, dobrzy muzycy, podejmują tam pracę z powyższych względów. Na tym oczywiście cierpi oświata, gdyż brakuje nauczycieli muzyki. Łudziło się nadzieją, że absolwenci szkoły muzycznej będą chcieli pracować w szkołach, lecz strona finansowa ofert jest niezbyt korzystna, więc wolą podejmować pracę poza szkolnictwem, gdzie często otrzymują także mieszkania. To spowodowało, że wtedy życie muzyczne miasta, bardziej rozwija się w ośrodkach kultury niż w szkołach. Szkoły odczuwają brak sprzętu, który się zniszczył, a nowego nie można kupić.

W podsumowaniu należy stwierdzić, iż w początkowym okresie życie muzyczne skupiało się wokół szkół raczej. Natomiast w latach 1976–1986 bardziej nasiliło się wokół ośrodków kultury. I to było właściwe. Ośrodki kultury powinny spełniać rolę wiodącą w rozwoju form życia muzycznego i kulturalnego środowiska, wszak do tego zostały powołane.

I. Źródła niedrukowane:

1. Kronika Straży Pożarnej.
2. Kronika Liceum Pedagogicznego.
3. Kronika Zakładowego Domu Kultury.
4. Wywiad z Henrykiem Cwintalem, nauczycielem wych. muzycznego.
5. Wywiad ze Zbigniewem Gołąbem, dyr. Szkoły Muzycznej.
6. Wywiad z Witoldem Krukowskim, dyr. Ostrołęckiego Towarzystwa Muzycznego.
7. Wywiad z Tadeuszem Siewierskim, nauczycielem wych. muzycznego.

II. Źródła drukowane:

1. A. S: Dni Kultury Kurpiowskiej. Ziemia Mazowiecka 1959 r. nr 4.
2. Bartniczak Mieczysław: O awans kulturalny Kurpiowszczyzny. Barwy 1969 r. nr 4.
3. Bonik T. Kronika Dni Kultury na Kurpiowszczyźnie. Trybuna Mazowiecka 1963 r. nr 132.
4. Bonik D. Kurpiowszczyzna da się lubić. Tryb. Maz. 1963 r. nr 190.
5. Bonik T. Ostrołęcki dom z jasnymi oknami. Tryb. Maz. 1964 r. nr 278.
6. Chętnik A. Obchody kurpiowskich dni. Literatura Ludowa. 1961 r. nr 4/6.
7. Daczyński Remigiusz: Dobry rok ostrołęckiego PDK. Trybuna Mazowiecka 1969 r. 211.
8. Gadomski Henryk: Rywalizacja chórów szkolnych. Nasza Trybuna 1977 r. nr 98.
9. Maliszewski Dionizy: Niełatwe problemy kultury na kurpiach. Tryb. Maz. 1965 r. nr 133.
10. Pajka Stanisław: Nauczyciel i jego zespół. Kultura i ty. 1976 r. nr 6.
11. (Saw) Ostrołęckie Towarzystwo Muzyczne. Nasza Trybuna. 1976/47.
12. (Saw) Działalność kulturalna. Nasza Trybuna. 1976/277.
13. (Snieg) W PDK za ciasno. Trybuna Mazowiecka. 1969/160.

PRZYPISY

- ¹ Kronika Straży Pożarnej w Ostrołęce.
- ² Kronika Powiatowego Domu Kultury.
- ³ Kronika Zespołu Pieśni i Tańca przy Liceum Pedagogicznym.
- ⁴ (TS): Tydzień Kultury Kurpiowskiej – „Echo Kurpiowskie” 1955/56 nr 7/8.
- ⁵ Ogłoszenie w „Echu Kurpiowskim” 1955/56 nr 7/8.
- ⁶ Kronika Powiatowego Domu Kultury.
- ⁷ Protokół z zawiązania umowy między Zakładowym Domem Kultury a Ogniskiem Muzycznym.
- ⁸ Kronika Zespołu Pieśni i Tańca przy Liceum Pedagogicznym.
- ⁹ Ibidem.
- ¹⁰ Ibidem.
- ¹¹ Mał: Amatorski Ruch Artystyczny w Ostrołęce – Trybuna Mazowiecka 1986 r. nr 147.
- ¹² Kronika Zakładowego Domu Kultury przy OZCP w Ostrołęce.
- ¹³ Ibidem.
- ¹⁴ Kronika Nauczycielskiego Zespołu Pieśni i Tańca w Ostrołęce.
- ¹⁵ Kronika uroczystości Cechu Rzemiosł Różnych w Ostrołęce.
- ¹⁶ Trudno ustalić konkretną datę, gdyż nie zachowały się dokumenty. Według artykułu (WSM): „Filharmonia Narodowa w Ostrołęce” – Trybuna Mazowiecka 1969 r. 20 marzec wynika, że ... W Ostrołęce organizowane są co miesięczne koncerty umuzykalniające dla młodzieży. Ich wykonawcą jest ekipa Filharmonii Narodowej.
- ¹⁷ Kronika Szkoły Muzycznej I stopnia w Ostrołęce.
- ¹⁸ Kronika Ostrołęckiego Ośrodka Kultury.
- ¹⁹ Wywiad z opiekunem zespołu Witoldem Krukowskim – dyplomy, odznaczenia.
- ²⁰ Dyplomy i odznaczenia – wywiad z dyrektorem Szkoły Muzycznej, Zbigniewem Gołębem.
- ²¹ Z wywiadu przeprowadzonego z dyrektorem szkoły, opiekunem chóru oraz wglądu w dokumentację szkoły.
- ²² Dyplomy i odznaczenia, wywiad z opiekunem zespołu.
- ²³ Kronika zespołu „Kolesie”, wywiad z członkiem zespołu Witoldem Krukowskim.
- ²⁴ Dyplomy i odznaczenia, wywiad z opiekunem zespołu.
- ²⁵ Wywiad z dyr. Wojewódzkiego Domu Kultury.